

Positive Psychology Research

Positive Psychology Research
E-ISSN: 2476-3705
Vol. 7, Issue 4, No.28, winter 2022, P:1-12
Received: 26/02/2021 Accepted: 27/12/2021

Research Article

Comparison of Family Forgiveness and Family Functioning in Active and Inactive Women in Charity Affairs

Tooraj Sepahvand*: Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Arak university, Arak, IR Iran
t-sepahvand@araku.ac.ir

Mehran Alaei Moghadam: MSc in Psychology, Arak Branch Azad University, Arak, Iran
Malaieimoghadam@gmail.com

Abstract

This research aimed to compare family forgiveness and family functioning in active and inactive women in charity affairs. The research design was causal-comparative. The statistical sample included 40 active and 40 inactive women in charity affairs in Arak city were selected by convenience sampling method and completed the Family Forgiveness Scale and Family Assessment Device. The results of multivariate analysis of variance showed significant differences in the mean of components of family forgiveness and dimensions of family functioning in active and inactive women in charity affairs. Therefore, the active group in charity affairs had higher means in components of family forgiveness and lower means in dimensions of family functioning (better functioning) than the inactive group. Thus, it can be said the activity of women in charity affairs is related to the increase of family forgiveness and improvement in family functioning, and it can be important as a charitable activity concerning these variables.

Keywords: active/inactive, charity, family forgiveness, family functioning, women

---

*. Corresponding author

* نویسنده مسئول:

مقایسه بخشودگی و عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه

دکتر تورج سپهوند*: استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران

t-sepahvand@araku.ac.ir

مهران علایی مقدم: کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد واحد اراک، اراک، ایران

Malaie moghadam@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش، مقایسه بخشودگی و عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه بود. طرح پژوهش علی-مقایسه‌ای بود. نمونه آماری شامل ۴۰ نفر از زنان فعال و ۴۰ نفر از زنان غیرفعال در امور خیریه شهر اراک بود که به روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند و به مقیاس بخشودگی خانواده و شیوه سنجش عملکرد خانواده پاسخ دادند. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره نشان دادند مؤلفه‌های بخشودگی خانواده و ابعاد عملکرد خانواده در دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه تفاوت معناداری داشتند؛ به طوری که گروه فعال در امور خیریه در مؤلفه‌های بخشودگی خانواده نمرات بالاتری و در ابعاد عملکرد خانواده نمرات پایین‌تری (عملکرد بهتری) را نسبت به گروه غیرفعال کسب کردند. می‌توان گفت فعالیت زنان در امور خیریه با افزایش بخشودگی خانواده و بهبود عملکرد خانواده مرتبط است و به‌عنوان یک فعالیت نوع‌دوستانه در ارتباط با این متغیرها مهم است.

واژه‌های کلیدی: امور خیریه، زنان، فعال/غیرفعال، بخشودگی خانواده، عملکرد خانواده

مقدمه

یکی از انواع کنش‌های داوطلبانه که از مشارکت اجتماعی افراد ناشی می‌شود و در نهایت به افزایش اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و حمایت اجتماعی منجر می‌شود، اقدام داوطلبانه در راستای کمک به روند حمایت اجتماعی در جامعه است. امور خیریه^۲ به عنوان اقدام شخصی و داوطلبانه در راستای خیر عمومی و نفع اجتماعی، یک شاخص مهم از ظرفیت جامعه برای شناخت مشکلات عمومی و توسعه استراتژی‌ها و بالفعل کردن استعدادها بالقوه برای پرداختن به این مشکلات است؛ در نتیجه، مشارکت در امور خیریه اثرات مطلوبی در جامعه از جمله افزایش سرمایه اجتماعی و به دنبال آن، افزایش رفاه اجتماعی (Moosavi & Hendi, 2016) و سلامتی افراد (Yörük, 2014) دارد.

امروزه فعالیت در امور خیریه بخش مهمی از مشارکت اجتماعی فعالان زن را تشکیل می‌دهد و آنان نقش‌های خود را در چهارچوب حضور فعالان و مشارکت اجتماعی متحول کرده‌اند (Bahar & Foroughi, 2019). همچنین، چنین فعالیت‌هایی احتمالاً با روابط خانوادگی و سلامت آنها نیز مرتبط بوده است؛ برای مثال، اعمال داوطلبانه با وضعیت زناشویی، روابط معناداری را نشان داده است (Kim & Dew, 2019). همچنین، بخشش پیش‌بینی‌کننده‌ای معنادار برای کاهش علائم روانشناختی بوده است (Mirmahdi et al., 2019)؛ البته مطالعاتی وجود دارد که تفاوت‌های جنسیتی در بخشودگی و امور داوطلبانه را بررسی کرده‌اند (Mesch et al., 2006)؛ به طوری که زنان معمولاً بخشنده‌تر از مردان‌اند و تنوع اهداف

خیرخواهانه آنها ممکن است بیشتر باشد (Piper & Schnepf, 2008). بر اساس این، آنها ممکن است در خانواده نیز بخشودگی بیشتری داشته باشند. بخشودگی خانوادگی در حقیقت یک روند بین‌فردی و متقابل است. این مفهوم شامل عناصر روانشناسی فردی و همچنین، زمینه گسترده‌تر خانواده فعلی و خانواده بین‌نسلی است (Boszormenyi-Nagy et al., cited by Pollard, et al., 1998). این مفهوم شامل پنج حوزه واقع‌بینی،^۱ تصدیق خطا،^۱ جبران عمل؛^۱ دلجویی کردن و احساس بهبودی یا سبک‌بالی^۱ حسن نیت است (Pollard et al., 1998).

بخشودگی به شکل‌های مختلفی تعریف شده است. در یکی از معتبرترین تعاریف، تغییرات بین‌فردی مثبت در مقابل مشکلات بین‌فردی تعریف شده است (Allemand, et al., 2007). هارگریو (۱۹۹۴) نیز بخشودگی را نوعی تلاش برای حفظ عشق و اعتماد در روابط و پایان‌دادن به سوگیری‌های آسیب‌زا در نظر گرفته است. هر زمان که در رابطه میان افراد، به ویژه اعضای خانواده و زوجین، عدالت و انصاف نادیده گرفته می‌شود، افراد ممکن است برای گرفتن حق خود به شیوه‌های مخربی متوسل شوند. این شیوه‌های مخرب به شکل رفتارهای بدبینانه، دشمنی، خشم شدید، گسستگی‌های هیجانی و آسیب‌رساندن و آزرده شدن سایر افراد نشان داده می‌شود (Hargrave & Sells, 1997). با وجود چنین وضعیتی، بخشودگی می‌تواند به عنوان یک شیوه قوی و قدرتمند

4. family forgiveness

5. one's current family

6. intergenerational family

7. Realization

8. Recognition

9. Reparation

1. Restitution

1. Resolution

1. Goodwill

0

1

2

1. voluntary action

2. charity affairs

3. forgiveness

رفتاری^۷ و عملکرد کلی^۸ است (Epstein et al., 1983). تحقیقات نشان داده‌اند مشارکت محلی و خیریه‌ای رابطه معناداری با رفاه اجتماعی خانواده دارد؛ به طوری که هرچه مشارکت محلی و خیریه‌ای زنان بیشتر باشد، رفاه اجتماعی و سلامت خانواده آنان نیز بیشتر می‌شود (Ghaffary et al., 2013). همچنین، فعالیت‌های داوطلبانه، منبع رضایتمندی در زندگی بیان شده است (Emad et al., 2021). اوتونی - ویلهم و همکاران (۲۰۱۴) نیز معتقدند در خانواده‌هایی که کار خیر والدین با الگوگیری نقش و گفتگو در جریان است، فرزندان نوجوان آنها نیز با الگوبرداری در همان دوران نوجوانی انجام کارهای خیر و داوطلبانه را یاد می‌گیرند و شروع می‌کنند؛ بنابراین، مشارکت اجتماعی باعث ایجاد اثرات مثبت در فرد و زندگی خانوادگی او می‌شود. به نظر می‌رسد یکی از اثرات مثبت این پدیده این است که فرد نسبت به دیدگاه‌های مختلف آگاهی پیدا می‌کند و نگرشش را نسبت به خویشن و جایگاه و حضورش در جامعه و حتی در خانواده تغییر می‌دهد و خواسته‌هایش در زندگی متعادل می‌شود. هنگامی که فرد با واقعیت‌ها و شرایط موجود در جامعه و زندگی افراد دیگر روبه‌رو می‌شود، ممکن است خواسته‌های خودش را در درون خانواده تعدیل کند و برای دستیابی به یک زندگی سالم و آرام از تجربه دیگران استفاده کند (Ghaffary et al., 2013)؛ در نتیجه، تمامی این شرایط باعث می‌شود عملکرد خانوادگی افراد نیز بهتر شود. با توجه به اینکه چنین افرادی این توانایی را دارند که به دیگران ببخشند، این توانایی در حوزه خانواده نیز گسترش می‌یابد و با بخشش بیشتر و کاستن از تضادها و ناراحتی‌ها باعث عملکرد بهتر خانواده نیز می‌شود.

برای پایان دادن به یک رابطه مختل یا دردناک استفاده شود و شرایط مصالحه با فرد خطاکار را فراهم کند؛ بنابراین، موجب افزایش رضایتمندی زناشویی می‌شود و تعارضات را با خروج یکی از طرفین از حلقه تعاملات منفی کاهش می‌دهد (Fincham et al., 2007). نتایج یک پژوهش نیز نشان دادند میل به بخشش باعث تعدیل روابط نزدیک افراد با یکدیگر و بخشش بین فردی می‌شود (Li et al., 2021).

اگرچه عوامل مختلفی مانند عوامل فردی (زمینه عاطفی - احساسی، انگیزه، سطح سواد و سن فرد) و خانوادگی (میزان مشارکت اعضای خانواده در امر خیر و نوع تربیت) ممکن است در مشارکت زنان در امور داوطلبانه خیرخواهانه اثرگذار باشد (Tayebnia & Rabani Esfahani, 2018)، در نهایت، فعالیت‌های خیرخواهانه با تقویت ظرفیت‌های شناختی و رفتاری مثبت و سلب مؤلفه‌های منفی، سلامت روان افراد را افزایش می‌دهد (Khakpour et al., 2017). همچنین، مطابق با اظهارات اسچارف و اسمیت (۲۰۱۶)، مفهوم بخشش و کمک مالی در گروه‌های اجتماعی با نوع دوستی رابطه‌ای ترغیب می‌شود؛ بنابراین، افراد فعال در حوزه کارهای خیریه، ممکن است بخشش بیشتری در حوزه‌های روابط بین فردی از جمله روابط زناشویی و خانوادگی داشته باشند.

عملکرد خانواده نیز یک مفهوم بسیار پیچیده است که به شیوه‌های مختلف ارزیابی می‌شود. عملکرد خانواده شامل ابعادی از جمله حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، پاسخ‌دهی عاطفی، درگیری عاطفی، کنترل

1. family functioning

2. Problem Solving

3. Communication

4. Roles

5. Affective Responsiveness

6. Affective Involvement

7. Behavior Control

8. General Functioning

با وجود تحقیقات مختلف دربارهٔ بخشودگی و عملکرد خانواده، تا کنون تحقیقاتی گزارش نشده است که به مقایسهٔ زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه از لحاظ این متغیرها پرداخته باشند. بر اساس این، پژوهش حاضر با تمرکز بر این خلأ پژوهشی، با هدف مقایسه بخشودگی خانواده و عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه انجام شده است. در راستای بررسی این هدف دو فرضیه زیر مطرح شد: ۱- میزان بخشودگی خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه متفاوت است و ۲- میزان عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه متفاوت است.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: پژوهش حاضر دارای طرح علی - مقایسه‌ای بود. جامعه پژوهش شامل تمامی زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه شهر اراک بود. نمونه آماری نیز شامل ۴۰ نفر از زنان فعال در امور خیریه (میانگین سنی $35/27 \pm 8/73$) و ۴۰ نفر از زنان غیرفعال در امور خیریه (میانگین سنی $38/27 \pm 8/44$) بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل متأهل بودن شرکت‌کنندگان و داشتن دست‌کم یک سال فعالیت در امور خیریه بود. همچنین، ملاک‌های خروج شامل وجود بیماری یا اختلال و علاقه‌نداشتن به ادامه شرکت در آزمون بود.

ابزار سنجش: مقیاس بخشودگی خانواده پولارد و همکاران (۱۹۹۸): این مقیاس برای سنجش میزان بخشودگی در خانواده‌ها و نیز ابعاد بخشودگی طراحی شده که شامل دو قسمت است. قسمت اول مقیاس شامل گزاره‌هایی است که با خانواده‌ای مرتبط است که

افراد در آن رشد می‌کنند (خانواده اصلی) و قسمت دوم شامل گزاره‌هایی است که با روابط زوجی جاری افراد مرتبط است (روابط اولیه). فرم اصلی مقیاس شامل ۴۰ عبارت است. پاسخ هر عبارت شامل یک طیف چهار درجه‌ای «تقریباً همیشه این طور است» (نمره ۴)، «اغلب اوقات همین طور است» (نمره ۳)، «به ندرت این طور است» (نمره ۲)، «اصلاً این طور نیست» (نمره ۱) است. سؤالات منفی به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. این مقیاس شامل ۵ مؤلفه واقع‌بینی (سؤالات ۱، ۶، ۱۱، ۱۶، ۲۱، ۲۶، ۳۱، ۳۶)، تصدیق خطا (سؤالات ۲، ۷، ۱۲، ۱۷، ۲۲، ۲۷، ۳۲، ۳۷)، جبران عمل (سؤالات ۳، ۸، ۱۳، ۱۸، ۲۳، ۲۸، ۳۳، ۳۸)، دلجوایی کردن (سؤالات ۴، ۹، ۱۴، ۱۹، ۲۴، ۲۹، ۳۴، ۳۹) و احساس بهبودی یا سبک‌بالی / حسن نیت (سؤالات ۵، ۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵، ۴۰) است. بالاترین نمره ممکن ۱۶۰ و پایین‌ترین نمره ممکن ۴۰ است. نمرات بالاتر به معنای سطوح بالاتر بخشودگی در خانواده است. بخش اول شامل سؤالات ۱ تا ۲۰ و بخش دوم شامل سؤالات ۲۱ تا ۴۰ است. آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس خانواده اصلی $0/94$ ، خرده‌مقیاس روابط اولیه $0/92$ و مقیاس کلی $0/93$ گزارش شده است. همچنین، برای خرده‌مقیاس‌ها بین $0/60$ (جبران عمل) تا $0/82$ (تصدیق خطا) در بخش خانواده اصلی و $0/55$ (واقع‌گرایی) تا $0/87$ (احساس بهبودی یا سبک‌بالی / حسن نیت) در بخش روابط اولیه گزارش شد. روایی سازه، محتوا و پیش‌بین آن نیز مناسب گزارش شده است (Pollard et al., 1998). ضریب پایایی آن در جامعه ایرانی $0/845$ گزارش شده است (Seif & Bahari, 2001; cited by Seif & Bahari, 2004). سیف، بهاری و خسروی

². family of origin

³. Primary relationship

¹. Family Forgiveness Scale

(۲۰۰۶) نیز آن را برای خانواده‌های ایرانی دارای روایی و پایایی مناسب گزارش کردند.

پرسشنامه شیوه سنجش خانواده مک‌مستر^۱ این پرسشنامه برای ارزشیابی خانوادها بر مبنای الگوی مک‌مستر از کارکرد خانواده ساخته شده است. اپستاین و همکاران (۱۹۸۳) این پرسشنامه را تدوین کردند. این ابزار شامل یک پرسشنامه ۵۳ عبارتی است؛ اما هفت سؤال به آن اضافه شد که بر اعتبار مقیاس‌های مربوط به آنها افزوده و نسخه نهایی به صورت ۶۰ سؤالی تهیه شد (Sanai, ۲۰۰۹). این پرسشنامه شامل هفت مقیاس حل مشکل (۶ گویه: ۲، ۱۲، ۲۴، ۳۸، ۵۰، ۶۰)، ارتباط (۹ گویه: ۳، ۱۴، ۱۸، ۲۲، ۲۹، ۳۵، ۴۳، ۵۲، ۵۹)، نقش‌ها (۱۱ گویه: ۴، ۸، ۱۰، ۱۵، ۲۳، ۳۰، ۳۴، ۴۰، ۴۵، ۵۳، ۵۸)، پاسخ‌دهی عاطفی (۶ گویه: ۹، ۱۹، ۲۸، ۳۹، ۴۹، ۵۷)، درگیری عاطفی (۷ گویه: ۵، ۱۳، ۲۵، ۳۳، ۳۷، ۴۲، ۵۴) و کنترل رفتاری (۹ گویه: ۷، ۱۷، ۲۰، ۲۷، ۳۲، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۵۵) و عملکرد کلی (۱۲ گویه: ۱، ۶، ۱۱، ۱۶، ۲۱، ۲۶، ۳۱، ۳۶، ۴۱، ۴۶، ۵۱، ۵۶) است. عملکرد کلی سلامت / آسیب‌شناسی کلی خانواده را و شش مقیاس دیگر شش بعد الگوی مک‌مستر از کارکرد خانواده را می‌سنجد. شخص می‌تواند موافقت داشتن یا نداشتن خود را با اینکه چگونه هر آیتام خانواده‌اش را توصیف می‌کند، با انتخاب یک گزینه پاسخ از کاملاً موافق (نمره ۱) تا کاملاً مخالف (نمره ۴) بیان کند. ۱ در نمرات ۱ تا ۴، منعکس‌کننده عملکرد سالم و ۴ منعکس‌کننده عملکرد ناسالم است (Epstein et al., 1983). به عبارتی که توصیف‌کننده عملکرد ناسالم‌اند، معکوس نمره داده می‌شود. نمرات کمتر نشانه عملکرد سالم‌تر است. معدل پاسخ به

سؤال‌ها که هر یک بین ۱ (سالم) تا ۴ (ناسالم) است، برای به دست آوردن نمرات هفت مقیاس محاسبه می‌شود (Sanai, 2009). آلفای کرونباخ برای این مقیاس‌ها بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ گزارش شده است. همچنین، این مقیاس‌ها توانسته‌اند گروه‌های بالینی و غیر بالینی را از هم متمایز کنند (Epstein et al., 1983). در ایران نیز یوسفی (۲۰۱۲) و زاده‌محمدی و ملک‌خسروی (۲۰۰۶) پایایی و روایی آن را مطلوب گزارش کرده‌اند.

روش اجرا و تحلیل: پس از مشخص کردن هدف پژوهش و در نظر گرفتن طرح پژوهش مربوط به آن، با مراجعه به مشارکت‌کنندگان و ارائه توضیحات لازم به آنها، پرسشنامه‌های مدنظر درباره آنها اجرا شد. در این پژوهش برای رعایت اصول اخلاقی، ضمن بیان هدف کلی پژوهش، رضایت آزمودنی‌ها برای مشارکت در پژوهش جلب و به آنها از لحاظ محرمانه‌ماندن اطلاعات نیز اطمینان داده شد. همچنین، تلاش شد آسیبی به سلامت روانی یا جسمانی شرکت‌کنندگان وارد نشود. درنهایت، دو گروه بررسی‌شده از لحاظ بخشودگی و عملکرد خانواده با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیره (مانووا) مقایسه شدند.

یافته‌ها

دو گروه نمونه شامل زنان فعال در امور خیریه و زنان غیرفعال در امور خیریه در این پژوهش بررسی شدند که شاخص‌های توصیفی متغیرهای مربوط به آنها در جدول (۱) آمده‌اند. همچنین، همبستگی متغیرهایی مانند سن افراد در هر گروه با هر یک از متغیرهای وابسته و خرده‌مقیاس‌های آنها بررسی شد که در هیچ‌کدام از آنها سن افراد، همبستگی معناداری با این متغیرها در سطح $P < 0/01$ نداشت (برای جلوگیری از

1. McMaster Family Assessment Device (FAD)

2. McMaster Model of Family Functioning (MMFF)

افزایش تعداد جداول و طولانی‌شدن مقاله از ارائه جدول مربوط به آنها خودداری شد).

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای بخشودگی و عملکرد خانواده در دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه

متغیر اصلی	خرده‌مقیاس‌ها	گروه	میانگین	انحراف معیار
بخشودگی خانواده	واقع‌بینی	فعال	۲۳/۷۲	۴/۸۴
		غیرفعال	۱۷/۵۵	۴/۲۳
	تصدیق خطا	فعال	۲۲/۲۷	۵/۲۱
		غیرفعال	۱۶/۵۵	۴/۰۴
	جبران عمل	فعال	۲۴/۸۵	۴/۱۶
		غیرفعال	۱۸/۸۵	۴/۷۵
	دلجویی کردن	فعال	۲۲/۶۷	۵/۳۰
		غیرفعال	۱۷/۴۷	۴/۳۴
	احساس بهبودی	فعال	۲۳/۰۲	۵/۴۹
		غیرفعال	۱۷/۵۰	۳/۶۵
نمره کل بخشودگی خانواده	فعال	۱۱۶/۵۵	۱۴/۷۷	
	غیرفعال	۸۷/۹۲	۹/۷۵	
عملکرد خانواده	حل مشکل	فعال	۲/۲۷	۰/۶۷
		غیرفعال	۲/۹۳	۰/۴۵
	ارتباط	فعال	۱/۸۷	۰/۴۰
		غیرفعال	۲/۷۰	۰/۵۶
	نقش‌ها	فعال	۱/۹۰	۰/۶۳
		غیرفعال	۲/۳۷	۰/۶۲
	پاسخ‌دهی عاطفی	فعال	۲/۸۰	۰/۸۸
		غیرفعال	۳/۵۰	۱/۵۹
	آمیزش عاطفی	فعال	۲/۷۴	۰/۶۲
		غیرفعال	۳/۳۷	۰/۷۰
کنترل رفتار	فعال	۲/۱۷	۰/۵۰	
	غیرفعال	۲/۶۰	۰/۷۰	
عملکرد کلی	فعال	۱/۸۹	۰/۳۷	
	غیرفعال	۲/۵۲	۰/۵۰	

اسمیرنوف، نرمال بودن داده‌ها، آزمون همگنی واریانس‌های لوین همگنی واریانس‌ها و تعامل پیش‌آزمون متغیرهای پژوهش با مرحله پس‌آزمون همگنی شیب‌های خط رگرسیون، مفروضه‌های تحلیل کواریانس چندمتغیری را تأیید کردند و نتایج دال بر رعایت مفروضه‌ها بودند. نتایج آزمون ام‌باکس نشان دادند مفروضه همسانی ماتریس‌های واریانس -

با توجه به جدول ۱، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای بخشودگی خانواده و عملکرد خانواده در دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه نشان داده شده است. برای مقایسه میزان بخشودگی خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه از تحلیل واریانس چندمتغیره (مانووا) استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف -

به‌عنوان متغیرهای وابسته، تفاوت معناداری وجود داشت؛ بنابراین، با توجه به معنادار بودن F مربوط به ترکیب خطی متغیرها، در ادامه، نتایج آزمون‌های تحلیل واریانس تک‌متغیره مربوط به آنها در جدول (۲) ارائه شده‌اند.

کواریانس رعایت شده است ($p = 0/118 > 0/01$) و $F = 1/441$ و $Box's M = 23/219$. آزمون لامبدای ویلکز ($p = 0/001$ ، $F_{5,74} = 20/641$) برای معناداری اثر گروه بر متغیرهای پژوهش نشان داد بین دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه از لحاظ ترکیب خطی نمرات مؤلفه‌های بخشودگی خانواده

جدول ۲. نتایج آزمون‌های تک‌متغیره تحلیل واریانس مؤلفه‌های بخشودگی خانواده در دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه

شاخص آماری						
متغیر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	معنادار ی	اندازه اثر
واقع‌بینی	۷۶۲/۶۱۳	۱	۷۶۲/۶۱۳	۳۶/۹۰۳	۰/۰۰۱	۰/۳۲۱
تصدیق خطا	۶۵۵/۵۱۲	۱	۶۵۵/۵۱۲	۳۰/۰۷۹	۰/۰۰۱	۰/۲۷۸
جبران عمل	۷۲۰/۰۰۰	۱	۷۲۰/۰۰۰	۳۶/۰۴۲	۰/۰۰۱	۰/۳۱۶
دلجویی کردن	۵۴۰/۸۰۰	۱	۵۴۰/۸۰۰	۲۲/۹۹۱	۰/۰۰۱	۰/۲۲۸
احساس بهبودی	۶۱۰/۵۱۳	۱	۶۱۰/۵۱۳	۲۷/۹۹۶	۰/۰۰۱	۰/۲۶۴

$P < 0/01$

واریانس‌های لوین همگنی واریانس‌ها و تعامل پیش‌آزمون متغیرهای پژوهش با مرحله پس‌آزمون همگنی شیب‌های خط رگرسیون، مفروضه‌های تحلیل کواریانس چندمتغیره را تأیید کردند و نتایج دال بر رعایت مفروضه‌ها بودند. نتایج آزمون ام‌باکس نشان دادند مفروضه همسانی ماتریس‌های واریانس - کواریانس رعایت شده است ($p = 0/014 > 0/01$) و $F = 1/678$ و $Box's M = 51/982$. آزمون لامبدای ویلکز ($p = 0/001$ ، $F_{7,72} = 26/742$) برای معناداری اثر گروه بر متغیرهای پژوهش نشان داد بین دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه در ترکیب خطی نمرات مؤلفه‌های عملکرد خانواده به‌عنوان متغیرهای وابسته، تفاوت معناداری وجود داشت؛ بنابراین، با توجه به معنادار بودن F مربوط به ترکیب خطی متغیرها، در ادامه، نتایج آزمون‌های تحلیل

جدول ۲ نشان می‌دهد بین آزمودنی‌های دو گروه در مؤلفه‌های واقع‌بینی ($p = 0/001$ ، $F_{1,78} = 36/903$)، تصدیق خطا ($p = 0/001$ ، $F_{1,78} = 30/079$)، جبران عمل ($p = 0/001$ ، $F_{1,78} = 36/042$)، دلجویی کردن ($p = 0/001$ ، $F_{1,78} = 22/991$) و احساس بهبودی ($p = 0/001$ ، $F_{1,78} = 27/996$) تفاوت معناداری وجود داشت. بر اساس این، مطابق با میانگین‌های ارائه‌شده در جدول ۱، زنان فعال در امور خیریه در مؤلفه‌های فوق، نمرات بالاتری را نسبت به زنان غیرفعال در امور خیریه کسب کردند؛ در نتیجه، فرضیه اول مبنی بر اینکه میزان بخشودگی خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه متفاوت است، تأیید شد.

برای مقایسه میزان عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه نیز از تحلیل واریانس چندمتغیره (مانووا) استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف، نرمال بودن داده‌ها، آزمون همگنی

واریانس تک‌متغیره مربوط به آنها در جدول ۳ ارائه شده‌اند.

جدول ۳. نتایج آزمون‌های تک‌متغیره تحلیل واریانس مؤلفه‌های عملکرد خانواده در دو گروه زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه

شاخص آماری						
متغیر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	معناداری	اندازه اثر
حل مشکل	۸/۶۶۸	۱	۸/۶۶۸	۲۶/۰۹۶	۰/۰۰۱	۰/۲۵۱
ارتباط	۱۳/۶۱۳	۱	۱۳/۶۱۳	۵۶/۵۵۳	۰/۰۰۱	۰/۴۲۰
نقش‌ها	۴/۵۱۳	۱	۴/۵۱۳	۱۱/۳۶۳	۰/۰۰۱	۰/۱۲۷
پاسخ‌دهی عاطفی	۹/۸۰۰	۱	۹/۸۰۰	۱۷/۲۱۶	۰/۰۰۱	۰/۱۸۱
آمیزش عاطفی	۷/۹۰۲	۱	۷/۹۰۲	۱۷/۸۶۷	۰/۰۰۱	۰/۱۸۶
کنترل رفتار	۳/۶۱۳	۱	۳/۶۱۳	۹/۵۹۲	۰/۰۰۳	۰/۱۱۰
عملکرد کلی	۷/۸۱۷	۱	۷/۸۱۷	۳۹/۱۳۳	۰/۰۰۱	۰/۳۳۴

$P < ۰/۰۱$

خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه تفاوت معناداری با یکدیگر داشت؛ به طوری که گروه فعال در امور خیریه نمرات بالاتری را در بخش‌ودگی خانواده کسب کردند.

به نظر می‌رسد کسانی که از توانایی زیادی در بخش‌ودگی برخوردارند، این ویژگی را در موقعیت‌های مختلفی از جمله در رفتارهای خیرخواهانه و داوطلبانه و نیز در محیط‌های خانوادگی و روابط زناشویی نشان می‌دهند. این مسئله، به‌ویژه درباره زنان که ممکن است اهداف خیرخواهانه متنوع‌تری داشته باشند، بیشتر تأیید می‌شود؛ بنابراین، نتایج پژوهش حاضر با نتایج و دیدگاه‌های مربوط به پژوهش‌هایی مانند پیر و شنیف (۲۰۰۸) همخوان است که در بررسی‌های خود نشان دادند اهداف خیرخواهانه زنان ممکن است تنوع زیادی داشته باشد. به عبارتی، ویژگی بخش‌ودگی در افراد، هم‌زمان در فعالیت‌های خیرخواهانه و بخش‌ودگی خانواده نشان داده می‌شود. اگرچه عوامل مختلفی مانند عوامل فردی و خانوادگی ممکن است با مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه و خیرخواهانه مرتبط باشند

جدول ۳ نشان می‌دهد بین آزمودنی‌های دو گروه در مؤلفه‌های حل مشکل ($F_{1,78} = ۲۶/۰۹۶, p = ۰/۰۰۱$)، ارتباط ($F_{1,78} = ۵۶/۵۵۳, p = ۰/۰۰۱$)، نقش‌ها ($F_{1,78} = ۱۱/۳۶۳, p = ۰/۰۰۱$)، پاسخ‌دهی عاطفی ($F_{1,78} = ۱۷/۲۱۶, p = ۰/۰۰۱$)، آمیزش عاطفی ($F_{1,78} = ۱۷/۸۶۷, p = ۰/۰۰۳$)، کنترل رفتار ($F_{1,78} = ۹/۵۹۲, p = ۰/۰۰۱$) و عملکرد کلی ($F_{1,78} = ۳۹/۱۳۳, p = ۰/۰۰۱$) تفاوت معناداری وجود دارد. بر اساس این، مطابق با میانگین‌های ارائه‌شده در جدول ۱، زنان فعال در امور خیریه در مؤلفه‌های فوق، نمرات کمتری نسبت به گروه غیرفعال در امور خیریه کسب کردند که نشان‌دهنده عملکرد بهتر خانواده در آنهاست؛ در نتیجه، فرضیه دوم مبنی بر متفاوت بودن میزان عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه تأیید شد.

بحث

هدف اصلی این پژوهش، مقایسه بخش‌ودگی و عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه بود. نتایج به‌دست آمده نشان دادند میزان بخش‌ودگی

کاهش می‌دهد (Fincham et al., 2007). بر اساس این، وقتی بخشودگی به‌منزله نوعی ایثار در بین افراد و به‌ویژه زنان باشد، می‌تواند هم در عرصه اجتماعی و بین‌فردی به‌صورت فعالیت در امور خیریه وجود داشته باشد و هم در زمینه خانوادگی و زناشویی بروز کند.

نتایج پژوهش حاضر نشان دادند عملکرد خانواده در زنان فعال و غیرفعال در امور خیریه تفاوت معناداری داشت؛ به طوری که گروه فعال در امور خیریه نمرات پایین‌تری را در عملکرد خانواده (عملکرد بهتری) کسب کردند. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات دیگر (Ottoni-Wilhelm et al., 2014; Ghaffary, et al.,)

(2013) همخوان است. عملکرد خانواده که شامل ابعدی مانند ارتباط، پاسخ‌دهی عاطفی، درگیری عاطفی و غیره است (Epstein et al., 1983)، به‌طور کلی ممکن است ارتباط نزدیکی با انجام امور خیریه داشته باشد که عوامل ارتباطی و عاطفی در انجام این امور نیز دخیل است. در واقع، مشارکت اجتماعی باعث ایجاد اثرات مثبت در فرد و زندگی خانوادگی او می‌شود. از جمله اینکه فرد نسبت به دیدگاه‌های مختلف آگاهی پیدا می‌کند و نگرشش را نسبت به خویش، جایگاهش و حضورش در جامعه و خانواده تغییر می‌دهد و خواسته‌هایش در زندگی متعادل می‌شود. هنگامی که او با واقعیت‌های موجود در جامعه و در زندگی افراد دیگر روبه‌رو می‌شود، می‌تواند خواسته‌هایش را درون خانواده تعدیل کند (Ghaffary et al., 2013) و عملکرد بهتری را در محیط خانواده نشان دهد؛ در نتیجه، این ویژگی‌ها باعث می‌شوند عملکرد خانوادگی نیز بهتر شود. در تبیین نتیجه حاضر می‌توان گفت خانواده‌هایی که روحیه انفاق و کمک‌رسانی به دیگران در آنها بیشتر پرورش یافته است، انسجام بیشتری دارند و در حوزه‌های مختلف خانوادگی عملکرد بهتری نشان می‌دهند. همچنین، این افراد

(Tayebnia & Rabani Esfahani, 2018)، فعالیت‌های خیرخواهانه ممکن است با سلب مؤلفه‌های منفی از انسان، موجبات افزایش سلامت روان فرد شود (Khakpour et al., 2017). این وضعیت ممکن است زمینه‌ساز گسترش بخشودگی، هم به‌عنوان یک فعالیت خیرخواهانه خارج از خانواده و هم به‌عنوان یک عامل مهم در روابط خانوادگی و زناشویی به‌ویژه در ارتباط با همسران باشد؛ به همین دلیل، نتایج پژوهش حاضر نیز همسو با چنین دیدگاه‌هایی، حاکی از آن است که زنان فعال در امور خیریه در مقایسه با زنان عادی میزان بخشودگی خانواده بیشتری دارند.

با توجه به اینکه مشارکت در امور خیریه با سلامت روان افراد مرتبط است (Yörük, 2014)، انتظار می‌رود زنان فعال در امر خیریه نیز به‌واسطه برخورداری احتمالی از چنین ظرفیتی، در چهارچوب خانواده نیز بخشش بیشتری داشته و با حل کردن مسائل بین‌فردی و خانوادگی به دنبال آرامش و سلامت بیشتری برای خود و خانواده باشند. آنها احتمالاً کمک به سلامت خانواده را نیز نوعی عمل خیر دانسته‌اند و در مواقع بحرانی با جلوگیری از فاجعه‌آمیز قلمداد کردن مشکلات خانوادگی، سعی در بخشودگی همسر و خانواده خود دارند. علاوه بر این، ممکن است نوع دوستی رابطه‌ای که بخشش و کمک مالی در گروه‌های اجتماعی را ترغیب می‌کند (Scharf & Smith, 2016)، بخشش در حوزه‌های روابط بین‌فردی از جمله روابط زناشویی و خانوادگی را نیز ترغیب کند. به نظر می‌رسد فعالیت در امور خیریه که ممکن است با نوعی بخشش بدون چشم‌داشت برای کاهش مشکلات و درد و رنج دیگران همراه باشد، می‌تواند با بخشودگی خانواده و مشکلات زناشویی نیز همراه باشد که راهی قوی و توانمند برای خاتمه‌دادن به یک رابطه مختل یا دردناک است و رضایتمندی زناشویی را افزایش و تعارضات را

خاکپور، ح؛ اجنگان، پ؛ و لطفی مهر وئی، م. (۱۳۹۵). نقش انفاق در سلامت معنوی از دیدگاه قرآن و روایات. مجله تاریخ پزشکی، ۸(۲۹)، ۱۳۹-۱۶۴.

زاده‌محمدی، ع؛ و ملک‌خسروی، غ. (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی و اعتباریابی مقیاس سنجش کارکرد خانواده (FAD). فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۲(۵)، ۶۹-۸۹.

سیف، س؛ و بهاری، ف. (۱۳۸۳). رابطه بین بخشودگی و سلامت روانی همسران. مطالعات روانشناختی، ۱(۱)، ۱۸-۹.

طیبنیا، م. ص؛ و ربانی اصفهانی، ح. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه. پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ۲۴(۲)، ۱۳۵-۱۵۸.

غفاری، غ. ر؛ نیک‌بین صدقاتی، ف؛ و اسماعیل‌زاده، خ. (۱۳۹۱). مشارکت اجتماعی زنان و تأثیر آن بر رفاه خانواده (مطالعه موردی: منطقه ۹ شهر تهران). زن و مطالعات خانواده، ۵(۱۸)، ۳۳-۶۲.

موسوی، م. ط. و هندی، ح. ر. (۱-۲ اسفند ۱۳۹۵). کنشگری در امور خیریه به مثابه سرمایه اجتماعی. مجموعه مقالات اولین همایش ملی خیرماندگار (مطالعه و ارزیابی امور خیر در ایران). بنیاد خیریه راهبری آلاء. تهران.

میرمهدی، ر؛ کامران، ا؛ مقتدایی، ک؛ و سلامت، م. (۱۳۹۸). نقش معنویت و بخشش در علائم روانشناختی بیماران مبتلا به بیماری عروق کرونر قلب. پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت، ۵(۱)، ۱۷-۲۸.

یوسفی، ن. (۱۳۹۱). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس‌های شیوه سنجش خانوادگی مک‌مستر (FAD). فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۷(۳)، ۱۱۲-۸۴.

به‌واسطه داشتن ظرفیت‌های خیرخواهانه، امکان خلق فرصت‌های بهتر خانوادگی و بهره‌وری از جوانب مثبت زندگی را دارند؛ برای مثال، آنها ظرفیت بالایی را که برای حل مشکلات دیگران نشان می‌دهند، درباره مسائل خانوادگی هم به کار می‌گیرند و عملکرد بهتری را نشان می‌دهند. علاوه بر این، با توجه به اینکه انجام امور خیریه احتمالاً رضایت از زندگی را به دنبال دارد، باعث بهبود عملکرد خانواده نیز می‌شود. به عبارتی، به دلیل ایجاد رضایت درونی در این افراد، این رضایت درونی به خانواده نیز سرایت می‌کند و عملکرد خانواده را افزایش می‌دهد.

در هر پژوهش علمی به‌طور طبیعی مشکلات و محدودیت‌هایی وجود دارد؛ از جمله محدودیت‌های این پژوهش، دشواری در کنترل متغیرهای نامربوط و مزاحم بود که به علت ماهیت طرح پژوهش علی-مقایسه‌ای استفاده شد. محدودبودن نمونه بررسی شده نیز باعث احتیاط بیشتر در تعمیم‌دهی نتایج شده است. پیشنهاد می‌شود چنین تحقیقاتی به صورت مطالعه علی دقیق‌تر برای کنترل متغیرهای نامربوط و با نمونه‌های بزرگ‌تر انجام شود. درنهایت، فعالیت زنان در امور خیریه با افزایش بخشودگی خانواده و بهبود عملکرد خانواده مرتبط است و به‌منزله یک فعالیت نوع‌دوستانه در ارتباط با بخشودگی و عملکرد خانواده، مهم است.

منابع

بهار، م.، فروغی، م. (۱۳۹۸). مطالعه اجرای جنسیت از خلال فعالیت‌های خیریه زنان در فضای مجازی (مورد خاص اینستاگرام). فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۵(۵۶)، ۱۶۸-۱۴۱.

ثنایی، ب. (۱۳۸۷). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. مؤسسه انتشارات بعثت.

- International Journal of Psychophysiology*, 167, 38-46.
- Mesch, D. J., Rooney, P. M., Steinberg, K. S., & Denton, B. (2006). The Effects of race, gender, and marital status on giving and volunteering in Indiana. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 35(4), 565-587.
- Mirmahdi, R., Kamran, A., Moghtadaei, K., Salamat, M. (2019). The Role of spirituality and forgiveness in psychological symptoms of coronary heart patients. *Positive Psychology Research*, 5(1), 17-28. (In Persian).
- Moosavi, M. T., Hendi, H. R. (21-20 March 2016). *Activity in charity affairs as social capital. Researches of the first national charity conference (study and evaluation of charity affairs in Iran)*. Alah Charity foundation. Tehran. (In Persian).
- Otoni-Wilhelm, M., Estell, D. B., & Perdue, N. H. (2014). Role-modeling and conversations about giving in the socialization of adolescent charitable giving and volunteering. *Journal of Adolescence*, 37(1), 53-66.
- Piper, G., & Schnepf, S. V. (2008). Gender differences in charitable giving in great Britain. *Voluntas*, 19, 103-124.
- Pollard, M. W., Anderson, R. A., Anderson, W. T., & Jennings, G. (1998). The development of family forgiveness scale. *Journal of Family Therapy*, 20, 95-109.
- Sanai, B. (2009). *Family & Marriage Scales*. Besat Publishilg Co. (In Persian).
- Scharf, K., & Smith, S. (2016). Relational altruism and giving in social groups. *Journal of Public Economics*, 141, 1-10.
- Seif, S. Bahari, F. (2004). The relationship between forgiveness and mental health of Couples. *Psychological Studies*, 1(1), 9-18. (In Persian).
- Seif, S., Bahari, F., & Khosravi, Z. (2006). Forgiveness scale extended to the Iranian families. *Women's Studies*, 3(3), 97-112.
- Tayebnia, M. S., Rabani Esfahani, H. (2018). Investigating the Factors Affecting Women's Participation in Charitable volunteer activities. *Islamic social studies*, 24(2), 135-158. (In Persian).
- Yörük, B. K. (2014). Does giving to charity lead to better health? Evidence from tax subsidies for charitable giving. *Journal of Economic Psychology*, 45, 71-83.
- ### References
- Allemand, M., Amberg, I., Zimprich, D., & Fincham, F. D. (2007). The role of trait forgiveness and relationship satisfaction in episodic forgiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2), 199-217.
- Bahar, M., Foroughi, M. (2019). Study of Gender Performances through Philanthropic Activities in Cyberspace (Special case of Instagram). *Quarterly of Cultural Studies & Communication*, 15(56), 141-168. (In Persian).
- Emad, S., Nasir, F., Akhlaq, A., Pasha, S. R., Noor, M. J., & Ghani, R. (2021). Volunteering Activity as A Source of Life Satisfaction among Medical and Dental Students of Karachi, Pakistan. *Pakistan Journal of Medicine and Dentistry*, 10(1), 90-96.
- Epestein, N. B., Baldwin, L. M., & Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. H., & Davila, J. (2007). Longitudinal relations between forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology*, 21(3), 542-545.
- Ghaffary, G. R., Nikbin Sedaghati, F., & Esmaeilzadeh, K. (2013). Women's social participation and its effect on family welfare (Case study: Distract 9, Tehran). *Woman & Study of Family*, 5(18), 33-62. (In Persian).
- Hargrave, T. D. (1994). *Families and forgiveness: Healing wounds in the intergenerational family*. Brunner/Mazel.
- Hargrave, T. D., & Sells, G. N. (1997). The development of a forgiveness scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23(1), 41-62.
- Khakpour, H., Ajangan, P., & Lotfi Mehroieh, M. (2017). The role of the "Infagh" in spiritual health in view of the Quran and Hadith. *Medical History Journal*, 8(29), 139-164. (In Persian).
- Kim, Y. I., & Dew, J. (2019). Religion and Volunteering in Marital Relationships. *Review of Religious Research*, 61(4), 323-340.
- Li, S., Zhang, L., Shanguan, C., Wang, X., Li, X., & Lu, J. (2021). The influence of relationship closeness and desire for forgiveness on interpersonal forgiveness.

Zademohammadi, A., Malekkhosravi, G. (2006). Preliminary study of psychometric properties and validation of Family Assessment Device (FAD). *Journal of Family Research*, 2(5), 69-89. (In Persian).

Yousefi, N. (2012). An An Investigation of the psychometric properties of the McMaster Clinical Rating Scale (MCRS). *Quarterly of Educational Measurement*, 7(3), 84-112.

